

Euskal Herria, any 2001

■ JONAN FERNANDEZ ERDOCIA
COORDINADOR GENERAL DEL MOVIMENT
PER A L'ACORD I EL DIÀLEG ELKARRI

els processos polítics d'Irlanda i el Quebec realment van tenir molta influència aquest final de segle a Euskal Herria. ¿Qui hauria dit a començaments dels 90 als principals protagonistes de la política basca i espanyola que el procés de normalització d'Euskal Herria, en el fons, no fóra tan complicat? La voluntat i flexibilitat demostrades per la classe política van contribuir a llimar les asprors existents i, en última instància, a preparar un terreny prèviament adobat. Les instàncies europees també hi van contribuir, els alemanys, especialment. El projecte d'Unió Europea no podia assumir en el seu si un conflicte violent com el que existia a Euskal Herria. D'altra banda, el basc no era l'únic cas que hi havia a l'agenda de les principals preocupacions en el marc eurocomunitari: aquest conflicte recordava també la necessitat de donar resposta a les aspiracions de sobirania dels pobles sense estat dins del context europeu. La primavera de 1996, abans que fossin convocades les eleccions generals, els partits bascos i navarresos van arribar a un acord l'objectiu del qual era iniciar un procés de negociació cap a un nou marc de relacions polítiques entre Euskal Herria i l'Estat. De manera secreta, també hi va haver contactes entre representants d'ETA i del Govern espanyol. ETA, atenent-se al comunicat que va difondre l'abril de 1995, va anunciar un cessament indefinit de la seva activitat armada.

En virtut d'aquell acord, es va convocar un referèndum el novembre de 1996 seguint el tipus de pregunta realitzada un any abans al Quebec: ¿Està vostè d'acord que els representants polítics de la Comunitat Autònoma Basca i de la Comunitat Foral de Navarra iniciïn un procés de negociació amb els representants polítics de l'Estat espanyol per proposar en el termini de cinc anys noves fórmules de relació d'Euskal Herria amb l'Estat espanyol?". La consulta va obtenir una resposta afirmativa majoritària i immediatament es va posar en marxa un

corrent encaminat a preparar el nou referèndum que, en aquest cas, dilucidaria el nou ordre futur d'Euskal Herria. Novembre del 2001 va ser la data escollida.

Durant tot el procés previ al nou referèndum, les formacions polítiques basques han dut a terme una intensa campanya de sensibilització i conscienciació de la població basca —subjecte del referèndum— per abordar amb maduresa i amb elements de judici la pregunta a què seran sotmesos i que permetrà que el conjunt dels ciutadans bascos, democràticament, facin la seva pròpia opció de futur. Sense dramatismes i amb la serenitat que ha d'imperar en les democràcies consolidades que ofereixen a la societat l'oportunitat d'escollir el seu futur.

L'opinió pública espanyola, lluny de reaccionar amb la tan temuda virulència contra la decisió democràtica duta a terme, observava amb interès l'esdevenidor dels fets al País Basc. D'excepcions, n'hi ha, però la democràcia treu el cap per la porta cada cop que les veus discordants la toquen. Observen els espanyols que la paraula ha substituït les armes, que el mapa d'Espanya pot variar en el traç, però que també es pot mantenir l'actual configuració geopolítica; simplement, la nova relació jurídica i política estarà marcada per la voluntat i decisió democràtica de les persones que habiten el territori en qüestió. Sigui quina sigui la configuració futura, canviï o no l'actual marc jurídic, aquesta s'iniciarà per lliure decisió, democràtica i sense l'amenaça de les armes. Mentrestant, el Govern espanyol va emprendre mesos enrera una política d'alliberament d'aquells presos per, de manera progressiva i en funció de les penes, anar alliberant tot el col·lectiu de presos. De la mateixa manera, creava un fons comú de pensions per ajudar les persones que han patit a la seva pell la violència de les armes. Malgrat el caràcter delicat del tema, el Govern espanyol, amb l'estreta col·laboració del Govern basc, continua la política d'excarceració i compensació econòmica.

El que semblava gairebé impensable fa uns anys avui esdevé realitat. La població basca té al davant la clau del futur, la clau que, d'una vegada per sempre, tanqui hermètica-

ment la porta del dolor, la destrucció, la incomprensió o la manca de respecte. I sorgeix la mirada cap al passat recent, un passat que ens suggereix infinitat de preguntes, com ara: ¿per què hem esperat tant per fer aquest pas?, ¿tan difícil era fer ús d'un recurs com aquest que contempla la democràcia des de la seva creació?, ¿per què la democràcia nega la possibilitat d'abordar les diferents possibilitats que ella mateixa va consolidar per facilitar una convivència millor entre els pobles i les persones?

I així és: falten vint-i-quatre hores perquè els col·legis electorals instal·lin les urnes a disposició de la població i s'observa a l'atmosfera una sensació d'il·lusió i entusiasme per exercir, per primer cop a la història, un dret elemental com el dret de tot poble a decidir la seva configuració futura, lliurement i democràticament. I no passa res. Ningú no s'esquinça les vestidures, perquè l'objectiu primer i principal d'aquesta consulta és construir la convivència, construir el present i el futur, sense oblidar el passat, però sense que aquest s'apoderi del futur. Demà uns quants milions de ciutadans bascos i navarresos respondran a una pregunta, i ho faran per convicció, per confluència d'interessos comuns. Posteriorment, el Govern espanyol i la Unió Europea ratificaran la decisió majoritària de la població basca. París madura la possibilitat de convocar una altra consulta sobre l'autonomia a Iparralde, així com el reconeixement de la cooficialitat de l'euskera. El que semblava impossible ha passat. Només falta una mica d'audàcia i un marge de "cintura política" per fer front a un debat endèmic i enquistat, i assumir amb naturalitat i sense dramatismes la voluntat dels ciutadans. ¿I què passarà demà quan els ciutadans dipositin el seu vot? Hauran exercit un dret que, com a ciutadans, els correspon. I hauran posat els fonaments d'un futur —sigui com sigui— basat en la convivència. Això és tot. Avui hem fet un exercici d'imaginació: el mateix fet d'imaginar-lo ens provoca la sensació que es va avançant, que fem camí tot caminant. Pensem, llavors, com serà quan la imaginació doni pas a la realitat.

(traducció: RCLR)